

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 74/2026 vp

Hallitus on antanut esityksen, jonka tavoitteena on uudistaa kotoutumispalveluita. Sen mukaan kotoutumispolitiikka perustuu kielen oppimiseen, työnteekoon sekä suomalaiseen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen, on sekä kannustavaa että velvoittavaa ja korostaa myös maahanmuuttajan omaa vastuuta.

Esityksen mukaan kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuutta uudistettaisiin ja sen rahoitus koottaisiin yhteen kanavaan kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen. Työvoimaviranomaisen vastuulle säädettäisiin lukutaitokoulutuksen järjestäminen.

Esityksessä toteutettaisiin lisäksi hallitusohjelman mukainen 15 miljoonan euron säästötavoite. Kotoutuminen olisi mahdollista molemmilla kotimaisilla kielillä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä. Esityksen tavoitteet maahanmuuttajien työllisyyden, työllistymistä tukevien valmiuksien, kielitaidon ja osallisuuden vahvistamiseksi ovat kannatettavia, samoin kuin maahanmuuttajan oman vastuun painottaminen kotoutumisestaan. EK pitää perusteltuna, että kotoutumisen tavoitteita täsmennetään ja että työllistyminen asetetaan kotoutumisen keskeiseksi päämääräksi.

Tavoite mahdollistaa koko- tai osa-aikainen työskentely kotoutumiskoulutuksen rinnalla nykyistä paremmin on erityisen kannatettava. Elävässä elämässä käy jopa niin, että työntekijät irtisanoutuvat työstään voidakseen osallistua kielikoulutukseen. Tämä on selkeästi hallituksen tavoitteiden vastaista ja osoittaa tarpeen ulottaa kotoutumiseen liittyviä palveluita myös työssä oleville maahanmuuttajille.

Kotoutumiskoulutuksen joustavien toteutustapojen lisäämiseen ehdotettu 2 miljoonan euron lisärahoitus on kannatettava. Kielen oppiminen laajentaa henkilön toimintamahdollisuuksia työ- ja siviilielämässä ja voi olla ratkaisevaa pohdinnassa Suomeen jäämisestä vai pois muutosta. Hallitus lisäksi esittää, että kotoutumisen edistämisen rahoitus kootaan yhteen kanavaan kunnille. Ratkaisu selkeyttää kotoutumispalveluiden rahoituksen rakennetta ja voi parantaa kokonaisuuden ohjattavuutta.

EK tukee mallia, jossa kotoutumispalvelut hankitaan kilpailutuksen kautta. Kilpailullinen hankintamalli parantaa kustannustehokkuutta ja tukee asiakaslähtöistä, monipuolista ja tarvelähtöistä koulutustarjontaa. Monilla palveluntuottajilla on valmiudet järjestää erilaisia koulutuksia, joissa hyödynnetään aiempaa kokemusta ja osaamista opiskelijoiden

yksilöllisten tarpeiden huomioimiseksi. Samalla on tärkeää painottaa laadun ja vaikuttavuuden merkitystä hinnan ohella.

Kotoutumisen tukeminen on investointi, joka hyvin tehtynä maksaa itsensä takaisin korkeampana työllisyysasteena, parempana tuottavuutena sekä pienempänä työntekijöiden vaihtuvuutena. Kotoutumista tukevien toimenpiteiden myönteisistä vaikutuksista maahanmuuttajien työllisyyteen ja tuloihin sekä maahanmuuttajien lasten kouluttautumiseen ja työmarkkinoilla pärjäämiseen on tutkimusnäyttöä Suomesta ja muista Pohjoismaista. Tutkimusten perusteella kotoutumisen tukeminen kustannustehokkaasti on julkisen talouden näkökulmasta perusteltua.

Kotoutumisen alkuvaihe on ratkaiseva koko kotoutumispolun kannalta. Palveluprosessien sujuvoittaminen on kannatettavaa, mutta muutoksissa on huolehdittava siitä, että yksilöllinen palvelutarpeen arviointi säilyy riittävän perusteellisena.

Esitykseen liittyy myös epävarmuuksia. Kokonaisuuden myötä työvoimaviranomaisten vastuulle tulee aikaisempaa merkittävästi suurempi määrä asiakkaita, joille tulee tarjota soveltuvia palveluja. Alkuvaiheen ohjauksen ja neuvonnan laadulla on merkittävä vaikutus siihen, ohjautuuko henkilö tarkoituksenmukaisille poluille vai jääkö hän palvelujärjestelmän ulkopuolelle.

Luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen siirtäminen työvoimakoulutukseksi tuo työllisyyspalveluille asiakkaiksi henkilöitä, jotka nyt ovat työvoiman ulkopuolella. Heistä osalla ei vielä ole edellytyksiä työllistyä avoimille työmarkkinoille. Asiakkuus sinällään aiheuttaa hallinnollista työtä työllisyyspalveluissa ja työttömän työnhakijan velvollisuudet näillekin kotoutujille.

EK tunnistaa hyvin julkisen talouden säästötarpeet. Rahoituksen liittäminen kuntien yleiseen valtionosuuteen kasvattaa riskiä siitä, että kunnat priorisoivat muita tehtäviään tai eivät hanki järjestämiään palveluita kilpailutusten kautta. EK pitääkin tärkeänä, että hallitus seuraa ja arvioi säästöjen sekä muutosten vaikutuksia kotoutumispalveluiden tarjontaan ja kuntien hankintoihin sekä edelleen näiden vaikutuksia palveluntuottajiin. Erityisen suuret muutokset kohdistuvat vapaan sivistystyön oppilaitoksiin.